

В.В. Любарець, кандидат педагогічних наук, заступник директора Економіко-юридичного училища Київського університету туризму, економіки і права

Адаптація випускників професійно-технічних навчальних закладів туристської сфери до професійної діяльності

Проблема адаптації майбутнього фахівця знаходиться сьогодні в центрі уваги дослідників різних наук, в тому числі і педагогічній. Актуальність її обумовлена підвищенням ролі людського чинника в розвитку українського суспільства. Пошук нових шляхів формування творчо активної особистості тісно пов'язаний з вивченням адаптаційних процесів, що лежать в основі її взаємодії з суспільством в усіх сферах життєдіяльності – в спілкуванні, праці, навчанні і т. п. Це особливо важливо для професійного становлення майбутнього фахівця в сфері туризму, оскільки ефективність професійної адаптації визначатиме успіх формування його ідеалів, цінностей, особистих якостей. Професійна адаптація майбутніх робітників вимірюється життєвою доцільністю праці, її результатів для людини й суспільства.

Нині сфера туризму відчувають нестачу у висококваліфікованих працівниках, здатних бути конкурентоспроможними на ринку праці. Це можна пояснити швидкозмінною технологічною базою, яка визначає необхідність постійного пристосування людини до динамічного соціального і професійного середовища. Сьогодні користуються попитом такі якості особистості, як адаптованість, професійна гнучкість, готовність віддаватися роботі, здатність до самоосвіти. Вище зазначене визначає актуальність проблеми адаптації майбутнього фахівця сфери туризму.

Професійна адаптація визнана об'єктивним процесом підготовки майбутніх робітників. Її психологічний вектор визначається суспільним

процесом, а способи вираження підказуються реальними ситуаціями життя і штучно не обмежуються підбором конкретних її напрямів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема професійної адаптації знайшла досить широке відображення в роботах Л. Булатової, В. Гладкової, Н. Долбишева, К. Платонова, Г. Шамардіна, О. Чернявська.

Адаптація майбутнього робітника в сфері туризму – важливий етап його професійної діяльності, успішність якої визначає ефективність, якість подальшої роботи, наміри майбутнього працівника надовго пов'язати свою діяльність туристичним бізнесом.

На всіх вікових етапах свого життя людина змушена адаптуватися до динаміки змін, що відбуваються в її навколишньому середовищі. Завдяки власній могутності інтелекту, фізичного здоров'я особистість перебудовує технологічні, нормативні параметри праці протягом всієї життєдіяльності.

Терміном «адаптація» (вихідний з біології) в науці позначається активний стан людини на всіх етапах її входження в нове для неї життєве середовище. Професійну адаптацію ми визначаємо як відносно самостійний компонент соціально-психологічної адаптації, що забезпечує пристосування особистості (активну взаємодію) до змін в умовах та вимогах її основної діяльності. Професійну адаптацію ми відносимо до системи професійної орієнтації, що є необхідною особистості на всіх етапах її професійної освіти. Успішність адаптації детермінована матеріальним добробутом людини і вимірюється життєвою доцільністю праці, практичними її результатами, що служать особистості й сприяють розвитку суспільства, в якому вона живе.

Отже, професійна адаптація людини є самостійним процесом, що характеризує професійний розвиток особистості, який не може бути зведений до окремих ситуацій розвитку [2, с. 85–86].

Зрозуміло, професійна адаптація не може бути чимось відокремленим від навчально-виховного процесу. Професійна адаптація визнана тим об'єктивним процесом, що наповнює і робить ефективною підготовку

майбутніх фахівців сфери туризму до діяльності на ринку праці. Її практико-орієнтовані засади і їх психологічний зміст визначаються суспільним прогресом, а способи вираження підказуються реальними ситуаціями індивідуального життя кожної особистості.

В Енциклопедії сучасної України виділено такі компоненти професійної адаптації: адаптація до загальнокультурних цінностей і норм виробничої професійно-трудової діяльності; оволодіння професійними техніко-технологічними операціями; адаптація до умов та режиму праці на робочому місці; адаптація до специфічних культурних норм, цінностей установи, фірми, корпорації; адаптація до специфічних міжособистісних взаємин у первинній робочій групі [5, с. 179].

Розв'язання засад професійної адаптації майбутніх робітників в сфері туризму до праці не зводиться до засвоєння, накопичення ними знань, умінь та навичок із різних галузей практичної діяльності. Розвиток професійної адаптації до праці не доцільно розглядати лише з кількісного боку.

Щоб допомогти особистості, яка вийшла зі стін професійно-технічного закладу освіти, бути ефективним і успішним в роботі, тобто психологічно адаптуватись до нових умов професійного середовища, допоможуть такі правила: по-перше, розібратися з тим, що вмієш робити; по-друге, визначити свою мету і розробити план дій; по-третє, озброїтися відповідними засобами досягнення мети (знаннями, вміннями, навичками) [3, с. 20]. Для того, щоб майбутнім фахівцям відчувати себе комфортно в умовах професійного середовища, мати можливість вивільнити свої потенційні інтелектуальні, особистісні, фізичні ресурси для становлення себе як справжнього майстра обраної справи, необхідно:

- знати особливості індивідуального розвитку, можливостей, потреб майбутнього фахівця з метою їх урахування під час організації навчально-виховного процесу в навчальному закладі;

- забезпечити розвиток і саморозвиток особистості кожного випускника;

– створити атмосферу доброзичливості, щирості, будувати стосунки з на основі взаємоповаги і взаєморозуміння;

– допомогти сформувати навички і внутрішні психологічні механізми, необхідні для успішного спілкування, навчання та праці на кожному життєвому етапі особистості.

Професійна адаптація майбутніх робітників до праці полягає, передусім, у якісних змінах їх психічної діяльності, в переходах від її нижчих до вищих, у виникненні нових рис пам'яті, сприймання, уявлення, мислення, волі, характеру тощо, у формуванні нових якостей особистості.

Професійна адаптація майбутніх фахівців сфери туризму – це процес оволодіння професійною діяльністю, в результаті якого формується позитивне, професійно-активне ставлення до туристської діяльності. Вона включає в себе оволодіння особистістю професійними знаннями та вміннями, формування професійних компетентностей майбутніх фахівців сфери туризму, особистих якостей з вимогами туристичного виду діяльності.

На нашу думку, професійна адаптація майбутніх фахівців сфери туризму поділяється на три етапи [1, с. 238]: перший етап – адаптування першокурсників в стінах навчального закладу. Це етап охоплює організацію наступності між професійною орієнтацією на вибір майбутньої професії та навчанням у закладі освіти.

Другий етап – адаптування учасників навчального процесу під час виробничого навчання в навчальному закладі. На цьому етапі встановлюється взаємозв'язок між навчанням у в навчальному закладі та місцем майбутньої виробничої практики.

Третій етап – це процес адаптації молодого випускника в трудовому колективі. Професійна адаптація майбутнього фахівця характеризується високою емоційною напругою. В цей період молода людина робить чимало помилок, зазнає постійних невдач, їй здається, що всі бачать її похибки, засуджують, негативно оцінюють її. Відчуття постійних невдач, ускладнене високою залежністю від думки інших, спричинює засмучення, подекуди й

розчарування. Проте не менш глибоко переживається й радість від перших успіхів, саме вона дає сили для продовження діяльності, творчого пошуку, подолання труднощів адаптації, визначає загальний тонус життя.

Успішність професійної адаптації є одним із головних критеріїв правильного вибору професії, оцінкою ефективності всієї профорієнтаційної роботи. Успішна професійна адаптація на робочому місці забезпечує високу ймовірність розвитку в майбутніх фахівців сфери туризму професійно значущих цінностей особистості. Правильно і своєчасно проведена профорієнтаційна робота в учнів приведе до більш швидкої і вдалої адаптації молодих фахівців в середовищі професійної туристичної діяльності.

Отже, адаптації кваліфікованого робітника в сфері туризму є одним із пріоритетних економічних і педагогічних завдань, оскільки конкурентоспроможність є об'єктивною передумовою працевлаштування випускників. Вона може бути розв'язана об'єднаними зусиллями науковців, державних структур, виробників, практиків у сфері професійної освіти.

Використані джерела

1. Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення : Збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 вересня 2008 р., м. Київ) / Упорядники: М.А. Міропольська, Л.М. Капченко, А.В. Алексеєва, Н.В. Савченко та ін. – К. : ІПК ДСЗУ, 2008. – 456 с. Режим доступу: <http://ipk-dszu.kiev.ua/elekt.html>
Источник: <http://5fan.info/merpolrnaujgjeys.html>
2. Галус О. М. Професійна адаптація студентів в умовах ступеневого педагогічного ВНЗ : монографія. / Олександр Мар'янович Галус. – Хмельницький : ХГПА, 2007. – 473 с.
3. Єгорова, Є. В. Як досягти успіху у працевлаштуванні : на допомогу учням, випускникам ПТНЗ та коледжів : метод. рек. / Є. В. Єгорова. – К. : Наук. світ, 2008. – 21 с.

4. Маклаков А.Г. Адаптационный потенциал личности // Психологический журнал. – 2000. – №21. – С. 21-26.
5. Ничкало Н. Г. Адаптація професійна / Н. Г. Ничкало // Енциклопедія сучасної України. – К., 2001. – Т. 1. – С. 179 – 180.